

Sanimir Resic, American Warriors in Vietnam, Warrior Values and the Myth of the War Experience during the Vietnam War, 1965-1973, Team Offset & Media, Malmö 1999., 265 str.

Doktorska disertacija *Američki ratnici u Vijetnamu* perspektivnog profesora povijesti jugoistočne Europe u lundskom Institutu za slavistiku Sanimira Rešića, rođenog u Splitu 1964. godine, a odraslog i obrazovanog u Švedskoj, nije samo jedna u nizu obranjenih na Sveučilištu u Lundu 1999. godine već je riječ o najboljem švedskom doktoratu te godine. Po hvalevrijednom običaju švedske akademske sredine, disertacija pisana na engleskom jeziku odmah je objavljena u samiz-

datu, a uskoro se očekuje i njezin pretisak u britanskog izdavača *Frank Cass*. Za hrvatske poklonike interdisciplinarnih studija utjecaja rata, vojske i dobrovoljačkog borbenog angažmana na konstrukciju (po)ratnog muškog identiteta ova je knjiga više nego koristan vodič za istraživački pohod na znanstveno još neosvojeno područje domaće memoarske proze hrvatskih branitelja. Jer, za razliku od društveno "nevidljive" proze mirovnjaka i kulturološki "izmještene" produkcije feminističkih autorica, za razliku od marginaliziranih prognaničkih, uglavnom ženskih glasova, hrvatska i bosanska ratna memoaristika izaziva kontinuirano zanimanje, potiče popularne, književne, etnološke, vojnosociološke, historiografske, etičke observacije i polemike koje još uvijek nisu postale sastavnice sintetičke i relevantne monografske studije. Premda nam se danas i ovdje čini da je težište društvenog života konačno preneseno na gospodarske, pravne i društvene mehanizme uspostavljanja mirnodopskih integracija, prekograničnih veza i međuetničke tolerancije, jedan od primarnih kulturoloških problema prilagodbe hrvatskoga stanovništva — opterećenog prisilnim migracijskim i negativnim tranzicijskim procesima — na nove uvjete života je upravo *prevođenje* vrijednosti, koncepata i simbola iz obrambeno-ratnog i nacionalističkog u pomirbeni, legalistički, normativni i ekumenski kod. A Rešićeva je knjiga još jedna potvrda kako se naknadno opravdavanje i prikazivanje rata — bilo pobjedničkog bilo gubitničkog — ostvaruje kao primarno muško područje perpetuiranja mita o ratnom iskustvu kao kolektivnom herojskom pothvatu i/ili stradanju, kao područje potvrđivanja, osporavanja i relativiziranja pojedinih (vojnostrateških i političkih) poteza, a ne odbacivanja rata kao takvog (kao povijesne nužde ili krajnjeg sredstva za postizanjem političkih ciljeva), pri čemu se mirnodopski vokabular tolerancije, kompromisa, strpljivosti te poštivanja autoriteta i legaliteta u zapadnoj kulturi još uvijek prepoznaje kao dio naslijeđa ženskih vrijednosti i ideala.

Ova povijesna studija pokazuje na plodotvornost novog interdisciplinarnog i nediskriminatornog pristupa dokumentarnoj građi, pri čemu se težište historiografske pozornosti prenosi s ovjerenih (vladinih, vojnih i medijskih) izvješća na biografske izvore — memoare, dnevnike, pisma, intervju. Tako se autor, nenametljivo upućujući na postojeću reprezentativnu i obimnu literaturu o Vijetnamskom ratu kao stalnom izazovu vojnim i društvenim povjesničarima, politolozima, antropolozima i psiholozima, usredotočuje na analizu samoprikazivanja i samorazumijevanja ratnog iskustva ispričanog memoarskim tekstovima, pismima, javnim izjavama samih veterana, sudionika ratnog užasa. U memoarskom diskurzu on detektira već poznate, očekivane i psihološki razumljive deskriptivne i problemske okosnice: sraz očekivanog i doživljenog, konflikt imaginiranog, posredovanog popularnom kulturom te pretrpljenog i viđenog u borbenim okršajima, ranjavanje i gubitak suboraca kao najznačajniji izvor ratne psihotraume, poratni osjećaj iznevjerenosti i zanemarenosti u američkom društvu, ogorčenost zbog usredotočenosti medija i javnosti na ratne zločine, optuživanje političara i vojnog vrha za gubitak rata, a pacifista za održavanje negativnog ugleda veterana u javnosti. Međutim, autor s pravom pokazuje da zapadnjačka konstrukcija muškog identiteta nije linearni

proces upravo zato što "cikličnost ratnog iskustva" u njemu igra tako važnu ulogu: iza svakog lokalnog i svjetskog rata slijede razdoblja "otrežnjenja", razočaranja, krize društvenih ideala, ali ne i trajno, radikalno odbacivanje ratničkih vrijednosti kao uporišta muškog identiteta i autoriteta — veličanje snage, tehničke nadmoći, zajedničke lojalnosti, odvažnosti, avanturizma, brutalnosti. O istome svjedoči i činjenica da su pijetet prema žrtvama palim u borbenim redovima, pamćenje vojskovođa i prijelomnih bitaka u postizanju osjećaja nacionalnog jedinstva, prisutnost ratničkih vrijednosti i militarne ikonografije neotuđiv dio potkulture mladih. Rešić je uvjerljivo pokazao kako je uz brojne razumljive i opravdane razloge za ogorčenost upravo nespremnost veterana da se i sami odreknu mita o ratnom volontiranju kao testu muževne hrabrosti, časti, kolegijalnosti i domoljublja — koji su prokazali kao puki proizvod popularne američke kulture, roditeljske glorifikacije boraca iz Drugoga svjetskog rata — uvjetovala da se osjećaju iznevjereni, neshvaćeni i protjerani iz sustava mirnodopskih vrijednosti. Upravo je mit o posebnosti, neizrecivosti i neprenosivosti autentičnih veteranskih iskustava široj javnosti i pobunjenim studentima pacifistima bio preduvjet da se veterani identificiraju s ulogom žrtve koju je s vremenom nametnuo općedruštveni diskurz psihologiziranja i traumatiziranja, a ne s ulogom krivično odgovornih subjekata u politički osjetljivom diskurzu o ratnim zločinima i ratnim zarobljenicima. Stručna je javnost, posebice istraživanja o raširenosti PTSP-a, pripomogla da se javna rasprava s teme uzroka rata i njegova doprinosa produbljivanju hladnoratovskih napetosti prebaci na problem saniranja teških mentalnih posljedica američkog poraza za naciju u cjelini. Teza o (ne)posrednoj traumatiziranosti svih slojeva društva pretvorila se u moćnu epistemološku matricu koja se trudila objasniti nove oblike nasilja, porast brutalnosti i maloljetničke agresivnosti, te američku fascinaciju nasiljem i oružjem u 80-tima i 90-tima. Pritom se malo tko, poput Sanimira Rešića, iznova vratio ispovijedima vijetnamskih veterana ne bi li dokučio koji to identifikacijsko-iskustveni, individualni i rodni, egzistencijalni i kulturološki procesi uvjetuju da se preživjeli ratnici od duboko "ogorčenih i bijesnih ljudi" s vremenom pretvaraju u promotore "mita o neposrednom ratnom iskustvu" kao neotuđivu dijelu muške endogeneze, u čuvare digniteta borbenog angažmana koji tek u miru nadograđuju i preosmišljavaju, a rjeđe podrivaju, ratn(ičk)e vrijednosti.

Renata JAMBREŠIĆ KIRIN

Dvanaest je tekstova, napisanih i objavljenih u razdoblju od 1990. do 2000. godine, ukoričeno u knjigu koja svojom deskripcijom političke svakodnevice nastoji razotkriti odnos političkih rituala, tradicije i povijesnih mijena različitih fenomena, poput promjene simboličkih repertoara ili režimski preferiranih simbola u hrvatskom kulturnom kontekstu.

Metodološki se izmjenjuju diskursi političke antropologije, etnologije svakodnevice, dok se osobna sjećanja te su literarni tekstovi poput Matoševih i Krležinih ilustracije pojedinih pojava.

"Rituali, simboli, politika" uvodni je članak kojim autorica uvodi političku antropologiju kao dio suvremene antropološke prakse, koja u gotovo svim društvima pronalazi političke rituale, a njihovo istraživanje omogućuje slojeviti prikaz naše svakodnevice.

Dunja Rihtman-Auguštin,
Ulice moga grada, Antropologija domaćeg terena, Biblioteka XX vek, Beograd 2000., 285 str.